

La novel·la d'una vida

XULIO RICARDO TRIGO

NARRATIVA

William Boyd, *Las aventuras de un hombre cualquiera*. Traducció de Beatriz García Ríos. ALFAGUARA. Madrid, 2003.

Durant el segle XX, i al voltant de la novel·la sud-americana, es va especular molt sobre la teoria de la novel·la total. El perill que suposa parlar de totalitat en art esdevé encara més intens quan el discurs pren com a punt de partença l'escriptura. De la dialèctica individu-societat de les novel·les realistes del segle XIX es va passar a les possibilitats estructurals del llenguatge i, més tard, al minimalisme de les últimes dècades. Tots aquests corrents van obrir vessants dins una idea global que presentaria la literatura, sobretot la novel·la, com una eina per a la construcció de vides imaginàries. No obstant això, les possibilitats que ofereixen els subgèneres no sempre han estat desenvolupades en tota la seva perspectiva. Un d'aquests subgèneres, el dietari, tot i tenir

exemples excel·lents –com el clàssic *Dràcula*, de Bram Stoker– poques vegades ha servit com a base novel·lística.

La injustícia d'aquest fet és marcada per una visió constreta de les formes narratives. Es tracta, però, d'una situació contradictòria. La vida –i la novel·la aspira a (re)crear-la– s'avé en una curiosa sintonia amb la forma del dietari. La vida està feta de fragments: molts de prescindibles, la resta, autèntics pilars d'una construcció gaudiniana on la volta de maó de pla o les formes en espiral amagarien l'autèntica essència del discurs. El dietari com a forma novel·lística ens permet acudir a la data exacta, a l'esdeveniment que va configurar de debò el caràcter del personatge; ens permet, al capdavant, una sinuositat capaç de fer surar només aquells episodis capaços de significar un avanç en la tensió narrativa.

UN PERSONATGE PECULIAR

Seria, doncs, una bona raó dir, d'entrada, que l'última novel·la de William Boyd, escriptor europeu nascut a Ghana el 1952, adopta la forma del dietari personal per explicar-nos la vida d'un personatge peculiar: Logan Mountstuart. *Las aventu-*

WILLIAM BOYD HA ESCRIT UNA NOVEL·LA AMB FORMAT DE DIETARI

ras de un hombre cualquiera, que ve del clarificador títol en anglès *An Human Heart*, és el dietari personal d'un cor humà que travessa el segle XX. Una vida que aplega moments idíl·lics, passions guerres, amors impossibles, una vida que podria ser la de qualsevol persona d'aquest segle compromesa amb la seva realitat, si més no fins al punt en què el cor humà comença a demanar la seva independència de criteri. Mountstuart passa de la misèria a la pobresa, coneix grans personalitats, esdevé escriptor d'èxit o espia aficionat, sempre esperant trobar un sentit últim que, inevitablement, anirà desfent-se en petits fragments de vida, bocins de felicitat o d'amargor que expressen amb una perícia notable la brevetat i, alhora, la immensitat d'una existència.

Boyd juga en tot moment amb aquells elements que poden fer-nos dubtar sobre l'autenticitat d'en Mountstuart, fins i tot amb un índex onomàstic final que recorre els fets i personatges del llibre, des d'artistes com ara Picasso i Jackson Pollock fins a esdeveniments històrics que influeixen en la narració. La forma, un dietari personal fragmentat en èpoques de la seva vida, com ara els anys d'aprenentatge, la guerra, el món de la política internacional, ens serveix els silencis necessaris per mantenir el lector no només pendent dels fets narrats sinó també del seu context, no només de les explicacions del personatge sinó també d'aquelles altres que ens amaga i que podem anar completant amb una mica de recerca i imaginació. En aquest sentit, *Las*

aventuras de un hombre cualquiera aprofita la seva forma per deixar veure l'entramat complex i subtil que significa qualsevol vida humana.

Tant és així que acabem acceptant algunes badades narratives o l'escriptura per moments una mica descurada, perquè el lector necessita en tot moment arribar al final d'una història que explica veritats fonamentals alhora que assoleix un altíssim grau d'interès narratiu. William Boyd, que ja havia destacat com a escriptor amb altres llibres –el meravellós *La tarde azul* (Alfaguara, 1996), per exemple–, torna a demostrar la seva capacitat per arribar al més profund dels lectors. Així, si algú vol passar un bon grapat d'agradables estones, 578 pàgines, que no es perdi aquesta lectura. Seria estrany que li durés gaire.

Crònica d'un temps de foscor

MANEL GARCIA GRAU

ASSAIG

Francesc Martínez i Alfred Ramos, *Temps de foscor. La premsa a l'Horta sud en el franquisme (1939-1975)*. Pròleg de Josep L. Gómez Mompert. Premi Benvingut Oliver d'investigació històrica. PUBLICACIONS AJUNTAMENT DE CATARROJA. Catarroja, 2003.

Quan a un humil estudiós de la literatura catalana com jo li cau un llibre com aquest pensa dues coses, pel cap baix: una, que encara li resten molts ets i uts per conèixer el que va significar, per als mitjans de comunicació de la postguerra, la implantació del pensament únic –o zero– del feixisme i tota la parafernàlia, la mentida i el silenci que es van instaurar damunt d'una societat com la valenciana –passada a foc i a destreal: no cal oblidar que València fou

capital de la Segona República i això els repressors ho tingueren molt en compte–; i segona, que tant de bo més investigadors es posaren en marxa per indagar i donar a la llum pública el que va ocórrer, referit tant als mitjans de comunicació com a nivell social i polític, a casa seua. Aquesta tasca ha tingut, també és cert, bons antecedents i mestres, tant des d'editorials valencianes com des de grups de recerca contemporània de les universitats del País Valencià. Però un treball com aquest, i amb la seua magnitud, encert i solvència, fet, a més, des de la tasca, el compromís i la incentivació personals, feia veritable falta. I més quan en l'àmbit de la novel·la, per exemple, o de la investigació de l'exili i la repressió de persones i del desenterrament de les fosses comunes de la memòria, sí que en els darrers anys s'han escrit moltes i bones pàgines sobre la desaparició, execució o persecució de tota classe de persones vinculades a la causa republicana.

Cal agrair moltíssim, per tant, l'enorme, rigorosa i amena tasca que han bastit tant Alfred Ramos González (Castelló de la Plana, 1951), escriptor, professor i editor, com el periodista Francesc Martínez (Albal, 1962) en aquest llibre d'assaig d'investigació històrica. I ho és per moltes raons, però se me n'acut alguna de més precisa i remarcable: malgrat els anys de democràcia encara resten moltes fonts –massa– periodístiques, arxius, hemeroteques i biblioteques personals per analitzar i treure el que realment va ocórrer durant els “temps de foscor”, tal com tan encertadament es titula el llibre, del franquisme. I ho és perquè els temps d'involució política i de regressió ideològica que patim a través dels darrers anys del govern de la dreta espanyolista ens fan necessaris tots els estudis que ens mostren que, efectivament, qualsevol temps passat no fou millor.

Al llarg de les 324 pàgines d'aquest extraordinari treball de recerca ens trobem no sols

amb una anàlisi detallada i exhaustiva de la situació social i política de l'Horta sud des de la fi de la Guerra Civil fins a la mort del dictador sinó que se'ns mostra, d'una manera atenta, rigorosament corroborada i amena, com ja he dit, tot l'entramat constituït al voltant o a través –com no podia ser altrament, malauradament– dels diaris de la Prensa del Movimiento.

TOTA MENA DE DETALLS

Un entramat que aquí és analitzat, buidat i mostrat poble a poble, publicació a publicació, programa de ràdio a programa de ràdio, pas a pas i amb tota mena de detalls. Capçaleres com ara *La veu del camp*, *Tuzer*, *Ruta*, *Torre* i *Horta*, diaris i publicacions que ens poden semblar petits i insignificants, prenen embranzida aquí perquè són, sense anar més lluny, el veritable testimoni del que realment els va passar a tots aquells que es van resistir a sotmetre's íntegrament a la calculada i execrable xarxa ideològica del franquisme i,

per tant, van lluitar i es van comprometre, en la mesura en què van poder, pel país i la seua identitat en temps d'anorreaments i oblits, alguns dels quals, com també reflecteix el llibre d'una manera directa i sense prejudicis, es veuen ben palesats i matisats, com ara, per exemple, la situació viscuda a pobles de la comarca –una de les més poblades del país i pròxima al cap i casal pel sud– com Aldaya, Benetússer, Silla, Alcàser, Catarroja, Torrent i Masanassa, una situació que ens presenta un panorama de repressions i d'exaltacions ben propi d'un temps i d'un context que tant de bo mai més no es repetesquen, tot i els temps i els engranatges involutius que ara patim.

Un llibre, doncs, que a partir d'ara ha d'estar a les mans no només dels investigadors, professors i estudiosos de la nostra història més recent i la vulguen conèixer a través dels petits detalls i testimonis no sols dels grans nuclis de decisió sinó dels pobles, petits i semiurbans, sinó també de tots aquells lectors que vulguen endinsar-se, amb rigor i amenitat, per un passat que va ser, malauradament, ben feridor i contundent. Un passat que llibres com aquest s'encarreguen, i molt bé, de fer-lo més transparent.